

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 07.08.2021
Published /Yayınlanma 29.10.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Kara, H.E. & Ensari ÖZAY, M. (2021). Anadolu lisesi ve mesleki teknik anadolu lisesi öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği bakış açısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(75), 2470-2477.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2724>

Hüseyin Enis KARA

<https://orcid.org/0000-0003-3953-1549>

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı, İstanbul / TÜRKİYE

Dr. Öğretim Üyesi Müge ENSARİ ÖZAY

<https://orcid.org/0000-0002-4785-5503>

Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE

ANADOLU LİSESİ VE MESLEKİ TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIŞ AÇISI

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PERSPECTIVE OF ANATOLIAN HIGH SCHOOL AND VOCATIONAL TECHNICAL ANATOLIAN HIGH SCHOOL STUDENTS

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı temel İş sağlığı ve güvenliği eğitimi almış olan Mesleki Teknik Anadolu Liseleri öğrencileri ile İş sağlığı ve güvenliği eğitimi almayan Anadolu Lisesi öğrencilerinin İş sağlığı ve güvenliği bakış açılarının karşılaştırılmasıdır. Bu çalışma ile Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin iş hayatına başlamadan önce iş sağlığı ve güvenliği konusunda fikirlerinin olup olmadığı ve öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği perspektiflerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, Meslek Lisesi ile Anadolu Lisesi 11 ve 12. sınıfta öğrenim gören 304 öğrenciye 36 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Yapılan anket çalışması sonucu toplanan veriler SPSS 22 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Tehlikeli sınıfta yer alan Meslek Liselerinde okuyan öğrencilerinin, okullardaki ve staj yerlerindeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları ile ilgili görüşleri irdelenmiştir. Sonuç olarak ankete katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin kendilerine güvenli bir çalışma ortamı sunacağını düşünmesine rağmen bu alanda verilen eğitimleri yetersiz bulmaktadır. Buna ek olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu teorik eğitimlerle beraber uygulamalı eğitim yapılmasını istemektedirler. Ayrıca katılımcılar İSG eğitimlerinin gelecekteki çalışma hayatlarında faydalı olacağı hususunda ise büyük oranda kararsız ve olumsuz görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla iş sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli bilincin kazandırılması için farkındalık konusunda daha çok çaba gösterilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi, İş Güvenliği, Meslek Liseleri, Anadolu Liseleri, Güvenlik Kültürü.

ABSTRACT

The main purpose of this research is to compare the occupational health and safety perspective of the Vocational Technical Anatolian High School students who have taken basic occupational health and safety training and the Anatolian High School students who have not taken occupational health and safety training. It is aimed to examine whether Vocational High School and Anatolian High School students have any idea about occupational health and safety before starting their business life and the perspectives of students on occupational health and safety. In the research, a questionnaire consisting of 36 questions was applied to 304 students studying in the Vocational High School and the 11th and 12th grades of Anatolian High School in "Gençosman Istanbul Stock Exchange Multi-Program Anatolian High School" in Güngören district. The data of the survey study were analyzed by the SPSS 22 statistical program. The opinions of the students studying at the Vocational High Schools that have hazard classification as hazardous, about the occupational health and safety practices in the schools and internship places were examined. As a result, although the majority of the students think that occupational health and safety training will provide them with a safe working environment, they find the training provided in this field insufficient. In addition, the majority of the participants want practical training together with theoretical training. Furthermore, the participants expressed mostly undecided and negative opinions on the fact that occupational health and safety training would

Issue/Sayı: 75

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

be beneficial in their future working lives. Therefore, it is concluded that more efforts are needed to raise awareness about occupational health and safety.

Keywords: Occupational Health and Safety Education, Occupational Safety, Vocational High Schools, Anatolian High Schools, Safety Culture.

1. GİRİŞ

Okul yönetimi işveren sıfatıyla kanun ve yönetmeliklerindeki hususları uygulamakla ve okulla ilgili faaliyetlerin yapıldığı yerlerde ve öğrencilerin okula ulaşmaları esnasında oluşabilecek her türlü tehlikeden öğrencilerim güvenliklerini sağlamakla sorumludur (Acat, 2006; Kolay, 2004).

Okul içerisinde birçok tehlike ve riske karşı pek çok çalışma yapılmaktadır (Gümüş ve Dalbay, 2016, Addington, 2009; Agron ve Anderson, 2000). Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların çoğunun 2000'den sonra yapıldığı söylenebilir (Çankaya, 2009; Turhan ve Turan, 2012). Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları tehlikeli sınıfta yer almaktadır. Meslek liselerinde yapılan diğer bir çalışmada İSG uzmanı olan öğretmenlerin çalıştıkları okullarda İSG farkındalığını yeterli bulmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır (Etöz ve Mavi, 2018). Kazaların, öğrencileri fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden etkilediği; hastalanmalarına, sakatlanmalarına ve hatta ölümlerine neden olabildiği, aileye ve topluma da ağır maddi manevi yük getirdiği ve kazaların, okul bölgesinde daha önceden alınacak tedbirlerle önlenemez olaylar olduğu saptanmıştır (Aktaş, 2014). Derslerde ve boş zamanlarda öğrencilerin sorumluluğu öğretmenlerdedir. Bu sebeplerden öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusunda eğitilmiş olmaları önemlidir. Aynı zamanda kazaların önüne geçilebilmesi amacıyla bunları öğrencilere aktarmakla da sorumludurlar. Ayrıca öğretmenlerin ilkyardım için gereken bilgilere sahip olması, yaşanan okul kazası sırasında, doğrudan ilk müdahalenin yapılması açısından önemlidir (MEB, 2013).

Okulların İSG çalışmaları, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde kurulan İSG birimi aracılığıyla yapılmaktadır (MEB, 2013). İSG farkındalığı için okullarda İSG köşeleri kurulmuştur (URL1). Öğrenci ve çalışanlarda İSG ile ilgili bilincin ve kültürün oluşturulması amacıyla, afiş, seminer, tanıtım filmi vb. gibi etkinlikler düzenlenerek bu konuda kazanımların artırılması, okullardaki çalışanların ve öğrencilerin bilgilendirilmesi yapılmaktadır (URL1). Yapılan çalışmalar güvenlik farkındalığının iş güvenliği ile ilgili davranışlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Dursun, 2013). İş kazaları genellikle, bilgi veya eğitim eksikliği, denetim eksikliği ve çalışanların güvensiz davranışlarından kaynaklandığı belirtilmiştir (Sawacha, Naoum ve Fong, 1999). Güvenlik kültürü ve güvenlik iklimi ve İSG farkındalık çalışmaları İSG açısından çok önemli bir yer teşkil etmektedir (Yavuz ve Gür, 2021; Özay, Yazıcı ve Uçan, 2021; Saraç, 2016; Cooper ve Philips, 2004). İş yükü, işe ilişkin kaynaklar, liderlik biçimleri çalışanların güvenli davranışları üzerinde etkili olan faktörlerdendir (Chen ve Chen, 2014; Clarke, 2006). Çalışanların güvenlikle ilgili farkındalık düzeyleri arttıkça daha güvenli davranış gösterdiği görülmüştür (Dursun, 2013). Buna karşın farkındalık ile ilgili araştırmalar oldukça sınırlıdır (Dursun ve Keser, 2014).

Bu çalışma ile Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin iş hayatına başlamadan önce mevcut durumlarının belirlenmesi, öğrencilerin İSG'nin önemini fark etmeleri ve İSG eğitimi ile ilgili görüşlerinin alınması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın sonuçlarının İSG konusunda eğitimlere ve uygulamalara katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çerçevede Güngören ilçesinde Gençosman İMKB Çok Programlı Anadolu Lisesi 'nde okuyan Meslek Lisesi 11 ve 12. sınıf öğrencileri ile Anadolu Lisesi 11 ve 12. sınıf öğrencileri ile anket çalışması yapılmıştır. Anadolu Lisesi ve Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG bu konudaki düşünceleri irdelenmiştir. Ayrıca İSG eğitimi almayan Anadolu Lisesi öğrencilerinin yanıtları ile Meslek Lisesi öğrencilerin yanıtları karşılaştırılmıştır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma Mesleki Teknik Anadolu Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG perspektiflerini analiz etmek için yapılmıştır. Araştırma Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulu 29.01.2020 tarih ve 61351342/2020-51 sayılı onay ile İstanbul Valilik Makamının 02.03.2020 tarihli ve 4529657 sayılı olurları ile anket çalışma izni alındıktan sonra uygulanmıştır. Güngören Gençosman İMKB Çok Programlı Lisesi 'nde öğrenim gören 11. ve 12.sınıfta okuyan 304 öğrenciye 36 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Ankete katılan öğrencilerden 150'si Anadolu Lisesi öğrencisi olup 154'ü Mesleki Teknik Anadolu Lisesinde okumaktadırlar. Anketin ilk bölümünde öğrenciler hakkında genel bilgiler edinmek adına 6 soru sorulmuş olup, anketin ikinci bölümünde 30 soruda 5'li likert ölçek kullanılmıştır. Anket, kesinlikle katılıyorum (1), katılıyorum (2) kararsızım (3) katılmıyorum (4) kesinlikle katılmıyorum (5) olarak ölçeklendirilmiştir. Bu çalışmada nicel araştırma modellerinden korelasyonel araştırma modeli uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 22 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Araştırma İstanbul ili

Güngören ilçesi, bu ilçede bulunan çok amaçlı bir lisede, 11. ve 12.sınıf öğrencileri arasından rastgele seçilen 304 öğrenciyle sınırlıdır. Anketin güvenilirlik analizi sonucunda, Cronbach's Alpha (iç tutarlılık katsayısı) güvenilirlik katsayısının 0,889 olarak tespit edilmiş ve anketin yüksek güvenilirlik seviyesinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma formunun birinci bölümünü oluşturan cinsiyet, yaş, okul türü, öğrencilerin devam ettikleri sınıflara ilişkin demografik bulgular ve okulda İSG eğitimi alıp almadıkları ile ilgili bulgular Tablo 1’de verilmiştir. Örneklem sayısındaki Mesleki Teknik Anadolu Lisesi ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin sayıları neredeyse eşittir fakat ankete katılan öğrencilerin yaklaşık %40’ı İSG eğitimi aldığını belirtirken, %60’ı İSG eğitimi almadığını belirtmiştir.

Tablo 1. Örneklem İlişkin Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	138	46
Erkek	166	54
Okul Türü	Sayı	Yüzde
Anadolu Lisesi	150	49,34
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	154	50,65
İSG Eğitimi Aldınız mı?	Sayı	Yüzde
Evet	121	39,80
Hayır	183	60,19
Okuduğunuz Sınıf	Sayı	Yüzde
9-10	0	0
11	90	30
12	214	70
Yaş	Sayı	Yüzde
14-15	0	0
16-17	269	90
18 ve üzeri	35	10

Frekans analizlerinin yanısıra, uygun istatistik yöntemi belirlemek için kullanılan verilerin dağılımının normal olup olmadığı One Sample Kolmogorov-Smirnov testi ile araştırılmış ve dağılımların normal olduğu görülmüştür. Öğrencilerin İSG görüşlerini değerlendirmek için uygulanan 30 soruluk anket ile İSG eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirleyebilmek için bir araştırma sorusu ve ilgili hipotezleri oluşturulmuştur.

Araştırma Sorusu: İSG eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında İSG görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H₀: İSG eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında İSG farkındalıkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: İSG eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasında İSG farkındalıkları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 2. Araştırma Sorusunun Grup İstatistikleri

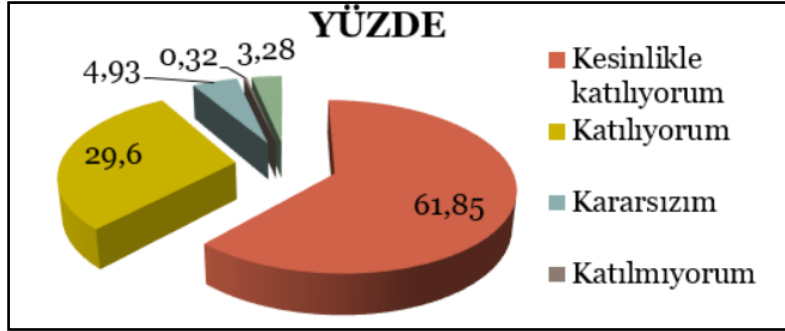
Grup İstatistikleri					
	Eğitim durumu	N	Ortalama	Standart sapma	P
Farkındalık	İSG eğitimi alanlar	121	3,7190	1,12711	,002
	İSG eğitimi almayanlar	183	2,7705	1,01732	,002
P < 0,05					

Tablo 2’ye göre İSG eğitimi alanların ortalaması yüksek (3,7190) çıkmıştır. İSG eğitimi alan öğrencilerin, almayanlara oranla farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür Bunun yanı sıra standart sapmalar da birbirine yakın oldukça yakındır. Her iki grubun Veri analizi sonucu p=0,002 olarak bulunmuş olup H₀ hipotezi reddedilmiştir. Her iki faktörün İSG farkındalığı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05).

Ankete katılan öğrencilerden 150’si Anadolu Lisesi öğrencisi olup 154’ü Mesleki Teknik Anadolu Lisesi ne devam etmektedir. Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimi aldığından bu konuda daha fazla bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların yaklaşık yüzde 92’sinin İSG eğitiminin kendilerine güvenli bir çalışma ortamı sunacağını düşünmektedir. Bu sonucu öğrencilerin gelecekte çalışacakları iş ortamında İSG prosedürlerinin

uygulanmasını istediği anlaşılmakta olup, bu yönde eğitimi talep ettikleri anlaşılmaktadır. Literatürde de öğrencilerin iş hayatına hazırlık aşamasında güvenlik kültürü ve İSG hakkında daha iyi bilinçlenmesi için; İSG ile ilgili hususların ders olarak öğretilmesi ve bu eğitimin tüm Mesleki Teknik okullarda yaygınlaştırılması, okutulacak olan İSG dersinin güncel müfredatlarına uygun Lise 1.sınıfta baraj ders olarak okutulması, takip eden yıllarda da İSG dersinin verilmesi önerilmektedir (Çetinkaya ve Ulusoy, 2019).

Şekil 1. Öğrencilerin “İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde uygulamalı eğitim verilirse tehlikeli davranışlar azalacaktır.” İfadeğine İlişkin Görüşlerin Dağılımları Grafiği

Şekil 1’de görüldüğü üzere katılımcıların yaklaşık yüzde 91’i İSG eğitimlerinde uygulamalı eğitim verilirse tehlikeli davranışlar azalacağı görüşündedir. Bu sonuçtan öğrencilerin teorik eğitimden ziyade uygulamalı eğitimi yeğlediklerini çıkarabiliriz. Ayrıca, yaklaşık yüzde 90 oranında katılımcıların İSG eğitimlerinde uygulamalı eğitim aldıktan sonra iş ortamında risklerden haberdar olacakları konusunda görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan anlayacağımız üzere İSG konusunda uygulamalı eğitimin risklere karşı bilinçlendirme konusunda önemini vurgulamaktadır. Avrupa Birliğinde işyerinde güvenlik ve sağlığı geliştirmek için Napo filmlerini kullanılmaktadır. Tek bir Napo filmi veya sahnesi etrafında tanımlanan her ders için öğrenme hedefleri ana hatlarıyla belirtilir ve öğretmenlere çeşitli etkinlikler seçeneği sunulur ve gerekli kaynakların yanı sıra öğrencilerin performanslarının nasıl değerlendirileceği hakkında bazı fikirler verilir. Dersler esnek olacak, mevcut müfredat konularına uyacak ve pekiştirecek ve öğretmenlere ve sınıftaki öğrencilere yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Her film bir dizi Avrupa Enstitüsü tarafından ortak yapımcıdır (Napo, 1999). Napo’nun filmlerinde uygulama olarak kullanılan videolardan güvenli bir yerde Napo isimli video uygulamanın mümkün olmayacağı ancak teorik anlatımında yetersiz kalacağı yerlerde kullanılmıştır.

Katılımcıların çoğu uygulama derslerini faydalı olduğunu düşünmesine rağmen, İSG eğitimlerinin uygulamalı olması teorik eğitimlere göre tüm güvenlik kuralları ve prosedürlerini daha iyi anlamamı sağlar görüşüne ise yüzde 23 oranında olumlu görüş bildirirken kararsızlar yüzde 52, yüzde 25’i ise olumsuz yanıt vermiştir. Bu sonuçtan öğrencilerin İSG eğitimlerinde teorik eğitimi yeterli gördüğü sonucuna ulaşabiliriz.

Katılımcıların yüzde 70’e yakınının İSG eğitimlerinin faydalı olacağını düşündüğünü belirtmiştir. Anadolu Lisesi öğrencileri İSG eğitimi almamış olmamasına rağmen öğrencilerin çoğunluğunun İSG eğitimi alma konusunda istekli oldukları sonucunu çıkarabiliriz. Öğrencilerden yaklaşık yüzde 46’sı İSG eğitimlerinin beğendiğini belirtmiştir. Katılımcılardan yarısının İSG eğitimi almadığını göz önünde bulundurursak eğitim alan öğrencilerin neredeyse tamamı verilen eğitimden memnun olduğu anlaşılmaktadır.

Akademik eğitimde sanal gerçeklik uygulamaları kullanılması gerektiğini düşünüyorum görüşüne ise öğrencilerin yüzde 83 ya kararsız ya da olumsuz görüş belirttiği görülmektedir. Bu sonuçtan akademik eğitimde sanal gerçeklik uygulamalarını talep etmediğini anlamaktayız. Katılımcılardan kararsızların çoğunlukta olması akademik eğitim ve sanal gerçeklik uygulamalarının bağdaştıramadığı, sanal gerçeklik uygulamalarının ne yönde kullanılabileceği konusunda fikir sahibi olmadıkları sonucunu çıkarabiliriz. Buna ek olarak, öğrencilerin yaklaşık yüzde 80’inin İSG eğitimlerinde sanal gerçeklik uygulamalarının kullanılması hakkında kararsız ya da olumsuz görüş belirttiği gözlemlenmektedir. Bu sonuçtan katılımcıların sanal gerçeklik uygulamalarının iş sağlığı ve eğitiminde gereksiz gördüklerini anlamaktayız.

Katılımcıların İSG eğitim uygulamaları daha iyi bir eğitim almalarına yüzde 23 oranında olumlu olacağını düşünürken, yüzde 50’si kararsız, yüzde 27’si ise olumsuz yanıt vermiştir. 304 öğrenciden

150'sinin İSG eğitimi aldığını göz önünde bulundurursak uygulamaların ve eğitimi katılımcıların bağdaştıramadığı yorumunda bulunabiliriz.

İSG eğitimleri gelecekte edinecekleri meslekte işlerine yaracağı konusunda ise yüzde 23 oranında olumlu görüş bildirirken yüzde 48'i kararsız, yüzde 29'unun ise olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Bu sonuca göre İSG eğitimini gelecekte edinecekleri meslek ile ilişkilendiremedikleri sonucunu çıkarabiliriz.

İSG eğitimlerinin faydalarını biliyorum ifadesine ise katılımcıların yüzde 73 oranında olumlu, yüzde 20 oranında kararsız, yüzde 7 oranında ise olumsuz yanıt verdiğini görmekteyiz. Öğrencilerin büyük çoğunluğu İSG hakkında bilgi sahibi olduğunu düşündüğü kanaati ortaya çıkabilir.

Öğrencilerin İSG eğitimi sonrasında tehlikelerden doğacak sonuçları zihnimde canlandırabilirim ifadesine yüzde 66 oranında olumlu yanıt verirken, yüzde 13 oranında kararsız, yüzde 21 oranında ise olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Katılımcıların İSG eğitimi almasının doğacak risklere karşı büyük oranda farkında olmasını sağladığı anlaşılmaktadır.

İSG eğitimleri olası tehlike ve riskler için hazırlıklı olmamı sağlar ifadesine ise yüzde 38 oranında olumlu yanıt verdiği görülürken, kararsızların yüzde 25, olumsuz yanıt verenlerin ise yüzde 37 olduğu gözlemlenmektedir. İSG eğitimlerinin katılımcıları olası tehlikelere karşı hazırlanması konusunda tam olarak anlamlandıramadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılardan İSG eğitimlerinin derslerde kullanılmasının kalıcı öğrenmeyi sağlayacağını düşünüyorum ifadesine ise yaklaşık yüzde 44 oranında olumlu, yüzde 17 oranında kararsız, yüzde 45'i ise olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Bu sonuçtan öğrencilerin İSG eğitimlerinin derslerde kullanılmasının kalıcı öğrenmeye yeterli olmayacağı görüşünde olduklarını anlamaktayız.

Öğrencilerin okulunda verilen iş sağlığı ve eğitimlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum ifadesine ise yüzde 17 oranında olumlu, yüzde 26 kararsız, yüzde 54 olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Anlaşılacağı üzere katılımcılar İSG eğitimlerinin yetersiz olduğunu belirtmektedir.

Okulunda İSG eğitimlerinden yeterince faydalandığımı düşünüyorum ifadesine ise yüzde 80 oranında olumsuz, yüzde 5 oranında olumlu, yüzde 13 oranında ise kararsız olduğu sonucu elde edilmiştir. Anlaşılacağı üzere öğrenciler okullarındaki İSG eğitimlerinden memnun değillerdir. Bu eğitimlerin öğrencilerin görüşleri doğrultusunda değiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşabiliriz.

Mesleki Teknik Anadolu Liseleri öğrencilerinin İSG eğitimini mutlaka almaları gerektiğini düşünüyorum ifadesine ise yüzde 83 oranında olumlu, yüzde 10 oranında kararsız, yüzde 7 oranında ise olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçtan Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimlerine fazlaca ihtiyacı olduğu sonucu çıkmaktadır.

Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimlerini mutlaka almaları gerektiğini düşünüyorum ifadesine ise yüzde 40 oranında olumlu, yüzde 36 oranında kararsız yüzde 24 oranında ise olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Bir önceki ifade ile karşılaştırıldığında Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimi almalarının Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerine nazaran çok da gerekli olmadığı görüşünde olduğunu görmekteyiz.

Okulunda İSGne dikkat edilmesi, düzenli eğitim verilmesinin İSG bilincimi arttıracaklarını düşünüyorum ifadesine ise yüzde 52 olumlu görüş bildirirken, yüzde 33 oranında kararsız, yüzde 14 oranında ise olumsuzdur. Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere öğrencilerin büyük oranda İSG eğitimini ve bu konuya dikkat edilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Öğrencilerin okulunda ve staj yerimde tehlikeler için önceden pratik önlemler alındığını bilirim ifadesine ise yüzde 56 oranında olumlu, yüzde 22 oranında kararsız, yüzde 21 oranında olumsuz görüş bildirildiği görülmektedir. Anlaşılacağı üzere katılımcıların okulda ve çalışma alanlarındaki pratik önlemler alındığından büyük oranda haberdardır. Bu sonuç İSG eğitimlerinin pratik anlamda verimli olduğunu göstermektedir.

Atölyede, laboratuvarda, derslikte, staj yerimde, uyulması gereken talimatları bilirim ifadesine ise yüzde 12 oranında olumlu, yüzde 63 oranında kararsız, yüzde 25 oranında olumsuz görüş bildirildiği görülmektedir. Bu sonuçtan anlaşılmaktadır ki öğrencilerin bulunduğu ortamlardaki talimatnamelerden büyük oranda haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Bu talimatların verilen eğitimlerde daha çok üzerine düşülmesi, daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği görülmektedir.

Okulumun güvenli olmayan bir durumu varsa İSG ile ilgili iyi bir eğitim görmediğim için bu durumu bilmem ifadesine ise yüzde 86 oranında olumlu, yüzde 10 oranında kararsız, yüzde 4 oranında ise olumsuz görüş bildirilmiştir. Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere katılımcılar çok büyük oranda İSG eğitiminden yeterince verim alamadığı anlaşılmaktadır. İSG eğitimlerinde yeni düzenlemeler yapılması gerektiğini bu sonuçtan çıkarabiliriz.

Acil durumların ne olduğunu bilirim. Acil durumla karşılaştığımda soğukkanlı davranırım ne yapacağımı bilirim ifadesine ise yüzde 14 oranında olumlu, yüzde 63 oranında kararsız, yüzde 23 oranında ise olumsuz görüş bildirilmiştir. Bu sonuçtan İSG eğitimlerinin öğrencileri acil durumlara karşı yeterince hazırlamadığı dolayısıyla bu eğitimlerin öğrenciler için yetersiz olduğunu çıkarabiliriz.

Katılımcıların İSG eğitimlerinden okul türüm nedeni ile çalışma hayatımda faydalanacağımı bilirim ifadesine ise yüzde 48 oranında olumlu, yüzde 21 oranında kararsız, yüzde 37 oranında olumsuz görüş bildirilmiştir. Öğrencilerin İSG eğitimleri ile gelecekteki iş hayatlarındaki faydalarından yeterince ilişki kuramadıklarını bu sonuçlardan anlamaktayız.

Öğrencilerden Milli Eğitim Bakanlığının verdiği temel İSG eğitimini aldım ifadesine ise yüzde 81 oranında olumlu, yüzde 14 kararsız, yüzde 6 oranında olumsuz görüş bildirildiği görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden sadece 150 Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencisinin İSG eğitimini aldığını bildiğimizden, ortaya çıkan bu sonuçtan anketi cevaplayan öğrencilerin ne yaptıklarını bilmediği anlaşılmaktadır.

İSG konusunda aldığım eğitimlerin İSG eğitimlerinde kazandığım becerilerin çalışma hayatımda faydalı olmayacağını düşünüyorum ifadesine ise yüzde 45 oranında olumlu, yüzde 36 oranında kararsız, yüzde 19 oranında ise olumsuz görüş bildirildiği görülmektedir. Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere öğrencilerin büyük oranda okulda aldıkları İSG eğitimi ile çalışma hayatındaki faydaları bağdaştıramadığı, yeterince bilinç kazandırılmadığı anlaşılmaktadır.

İSG dersi zorunlu veya seçmeli olarak ders programına konulursa daha çok faydalanırım görüşüne yüzde 73 oranında olumlu, yüzde 23 oranında kararsız, yüzde 4 oranında olumsuz görüş belirtilmiştir. Anlaşılacağı üzere öğrencilerin İSG dersinin müfredat içerisinde yer alması gerektiği yönünde kanaatleri vardır.

Öğrencilerin iş güvenliğinin yasalarla korunmasının ve cezai yaptırım uygulanmasının kurallara uyulması için yapılan baskı olduğunu düşünüyorum ifadesine ise yüzde 63 oranında olumlu, yüzde 30 oranında kararsız, yüzde 6 oranında ise olumsuz yönde görüş bildirilmiştir. Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere öğrenciler İSG konusunda yasaları ve cezai yaptırımları desteklememektedirler.

İSG yalnız çalışma ortamında değil okulda, staj yerimde, atölyede, laboratuvarında, okul servisinde, kısacası hayatın her aşamasında yaşam tarzı olmalıdır ifadesine ise yüzde 76 oranında olumlu, yüzde 7 oranında kararsız, yüzde 15 oranında olumsuz görüş bildirilmiştir. Bu sonuç doğrultusunda görüleceği üzere öğrenciler İSG'nin hayatın her alanında uygulanması gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmaya tabi tutulan öğrencilerden sadece Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimi görmüş olması, bu eğitimlerin birçok alanda uygulanması gerektiği düşünüldüğünde bir eksiklik olarak görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin yapılan risk değerlendirme çalışmaları ve acil durum planlarından haberdar olanların oran olarak azlığı, iş kazalarına sebebiyet verebilir. Okulların az tehlikeli yerler olarak belirtilmesi bu sürecin gecikmesine neden olmaktadır. Mesleki Teknik Anadolu Liselerinin diğer okullardan farklı olarak orta veya çok tehlikeli yerler olarak belirtilmesi gerekir. Mevcut şartların öğrencileri tehlikelerle karşı karşıya bırakacağı ortadadır.

Öğrencilerin okullarında ve çalışma yerlerindeki talimatlar ve acil durumlar hakkındaki olumsuz görüşlerin fazlalığı ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimi almamış olması, Mesleki Teknik Anadolu Liselerinde ise 11.sınıfın 2. Döneminden itibaren mezun olana kadar 8 saat teori eğitim, 4 saat uygulama ders saati olan İSG eğitiminin yetersiz olduğu ve İSG eğitimine yeteri kadar önem verilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yine MEGEP modülünde İSG dersinin yetersiz olduğu belirtilmektedir (Çetinkaya ve Ulusoy, 2019). Ayrıca İSG eğitimlerinin Avrupa Birliği'n de olduğu gibi bütünsel okul yaklaşımı şeklinde ele alınması tavsiye edilmektedir (URL 2). İSG eğitiminin yine Avrupa Birliği'nde olduğu gibi uygulamalı film veya sahneler ile yapılması, aynı zamanda öğrencilerin anaokulundan itibaren farkındalıklarının ilgili yaş grubuna uygun biçimde geliştirilmesi faydalı olacaktır.

4. SONUÇ

Ülkemizde de Avrupa Birliği üye ülkelerinde olduğu gibi İSG farkındalığının bir kültür olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple öncelikle liselerde okul türüne bakılmaksızın her seviyede İSG uygulamaları adı altında, okulun her iki döneminde olacak şekilde, uzman öğretmenler aracılığı ile okutulması gereken bir ders planlanmalı ve bu aşamada daha fazla geç kalınmamalıdır. Avrupa Birliği üye ülkelerinin İSG eğitimlerini müfredatlarına aldıkları düşünüldüğünde hızlıca ilgili kurumların tedbirler alması gerekmektedir.

Araştırmaya konu edilen Güngören ilçesinde faaliyet gösteren Gençosman İMKB Çok Programlı Anadolu Lisesi'nde bulunan öğrencilerin İSG uygulamalarıyla alakalı farkındalık oluşturma uygulamalarına yönelik araştırmada aşağıda belirlenen sonuçlar elde edilmiştir:

- Öğrencilerin çok büyük çoğunluğu İSG eğitimlerinin kendilerine güvenli bir çalışma ortamı sunacağını düşünmesine rağmen bu alanda verilen eğitimleri yetersiz bulmaktadır.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğu teorik eğitimlerden ziyade uygulamalı eğitim talebinde olup, iş ortamındaki risklere karşı daha fazla bilinç kazandıracağı ve uygulamalı eğitimin gerçek hayatta oluşabilecek tehlikelere karşı kendilerini daha hazırlıklı kılacağı görüşündedir.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu İSG eğitimlerinin faydalarından haberdarlardır.
- Sanal gerçeklik uygulamalarının İSG eğitiminde kullanılması ile alakalı ise öğrencilerin büyük çoğunluğu kararsız ya da olumsuz yanıt vermiştir. Bu sonuçtan öğrencilerin sanal gerçeklik uygulamalarının İSG eğitimin ne yönde kullanılabileceği yönünde bilgisiz olduğunu anlamaktayız. Ancak çok riskli olan durumlarda sanal uygulamaların kullanılması önem arz ettiğinden bu alanda öğrencilerin daha fazla farkındalık kazanması gerektiğini anlamaktayız.
- Katılımcılar İSG eğitimlerinin gelecekteki çalışma hayatlarında işe yarayacağı hususunda ise büyük oranda kararsız ve olumsuz görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla İSG konusunda gerekli bilincin kazandırılması için farkındalık konusunda daha çok çaba gösterilmesi gerektiğini anlamaktayız.
- Öğrencilerin aldıkları İSG eğitimiyle ortaya çıkabilecek tehlikeleri zihninde canlandırabilecekleri hususunda ise büyük oranda olumlu yanıt vermişlerdir. Verilen eğitimin öğrencileri risklere karşı hazırlıklı kıldığını anlayabiliriz.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğunun okullarında verilen İSG eğitiminden yeterince faydalanamadığını belirtmektedir. Bu alandaki eğitimlerin eğitmen ve öğrenciler arasında daha yoğun bir etkileşim kurulması gerektiğini anlamaktayız.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğu Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin İSG eğitimi alması gerektiğini düşünürken, Anadolu Lisesi öğrencilerinin bu eğitime ihtiyacı konusunda bu oran yarı yarıya düşmektedir. İSG uygulamalarının hayatın her alanında yer alması gerektiğini düşünürsek bu anlamda öğrencilere daha fazla farkındalık kazandırılması gerektiğini görmekteyiz.
- Okullarda İSGne dikkat edilmesi ve düzenli eğitim alınması İSG konusunda bilinçlenmelerini sağlayacaklarını düşünmektedirler.
- Öğrencilerin okullarında ve staj yerlerinde alınan pratik önlemlerden ise büyük oranda haberdar oldukları görülmektedir. İSG eğitimlerinin pratik anlamda işe yaradığı görülmektedir.
- Öğrencilerin derslik, atölye, staj yeri gibi alanlarda bulunan talimatlardan ise büyük oranda bihaber oldukları görülmektedir. İSG eğitimlerinde çevrede yer alan talimatların daha çok önem verilmesi gerekmektedir.
- Acil durumlar ve acil durumlar karşısında nasıl davranılacağı konusunda öğrenciler olumsuz görüş bildirmişlerdir. İSG eğitimlerinde acil durumlara karşı daha fazla yer ayrılması gerektiğini anlamaktayız.
- Katılımcıların büyük çoğunluğu okulda verilen İSG eğitimlerinin zorunlu veya seçmeli olarak müfredatta yer alması gerektiğini görüşündedir.
- Öğrenciler İSG'nin yasalarla korunması ve uygulanmamasına karşılık uygulanacak cezai yaptırımların baskı oluşturacağı düşüncesindedir.
- Öğrenciler İSG'nin çalışma ortamının dışında buldukları her ortamda uygulanmasını, bir yaşam tarzı haline getirilmesi gerektiği görüşündedir.

KAYNAKÇA

- ACAT, B. (2006). *Yenilenen İlköğretim Programı Okul Yönetimlerini Geliştirme Programı*. Ankara: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü.
- ADDINGTON, L. A. (2009). Cops and Cameras: Public School Security as a Policy Response to Columbine. *American Behavioral Scientist*, 52(10), 1426-1446.
- AGRON, J. & ANDERSON, L. (2000). School Security by the Numbers. *American School and University*, 72(1), C1-C11.
- AKTAŞ, Y. (2014). <http://www.memurlar.net/haber/480499/>
- CHEN, C. & CHEN, S. (2014). Investigating the Effects of Job Demands and Job Resources on Cabin Crew Safety Behaviors. *Tourism Management*, 41, 45-52.
- CLARKE, S. (2006). Safety Climate in an Automobile Manufacturing Plant, *Personnel Review*, 35(4), 413 – 430.
- ÇANKAYA, İ. H. (2009). Okul Güvenliği Üzerine Teorik Bir Çözümleme. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 97-103
- CETİNKAYA, A. İ. & ULUSOY, İ. (2019). Mesleki Ve Teknik Liselerde Atölye Uygulamalarında İş Sağlığı Ve Güvenliği. *OHS Academy*, 2(3), 135-142.
- DURŞUN, S. (2013). İş Güvenliği Kültürünün Çalışanların Güvenli Davranışları Üzerine Etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 61-75.
- DURŞUN, S. & KESER, A. (2014). İş Güvenliği Farkındalığı ve İş Güvenliği Davranışları Arasındaki İlişkilerin Araştırılması: Uygulamalı Bir Araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 5(2), 1-9.
- ETÖZ, M. & MAVİ, E. E. (2018). Çıraklık Eğitim Merkezleri ve Endüstri Meslek Liselerindeki İş Güvenliği Algısının Ölçülmesi. 8. *İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı*, 214-224.
- GÜMÜŞ, B. & DALBAY, N. (2016). Okullarda İSG Uygulamaları ve Öğretmenlerin Bu Konudaki Bilgi Düzeylerinin İrdelenmesi. 8. *İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı*, 160-169.
- KOLAY, Y. (2004). Okul-Aile-Çevre İş Birliğinin Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI [MEB] (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı Genelgesi 2018/10 Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sayı 24.301.423-918,99-E. 8310247.
- COOPER, M. D. & PHILLIPS, R. A. (2004). Exploratory Analysis of The Safety Climate and Safety Behavior Relationship. *Journal of Safety Research*, 35, 497–512.
- NAPO (1999). *Napo' nun kökenleri*. Erişim adresi: <https://www.napofilm.net/en/about-napo/the-napo-story>
- ÖZAY M. E., YAZICI A. & UÇAN R. (2021). A Survey on Safety Culture: Firefighters. *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 33(1), 88-94.
- SARAÇ, Ç. K. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenlik Kültürü Algısının İş Tatmini ile İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- SAWACHA, E., NAOUM, S. & FONG, D. (1999). Factors Affecting Safety Performance on Construction Sites. *International Journal of Project Management*, 17(5), 309–315.
- TURHAN, M. & TURAN, M. (2012). Ortaöğretim Kurumlarında Güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18(1), 121-142.
- YAVUZ, Ş. & GÜR, B. (2021). Sağlık kurumlarında çalışanların iş sağlığı ve güvenliği yönünden algı düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(68), 961-974.
- URL 1 <https://ailevecalisma.gov.tr/isggm/haberler/is-sagligi-ve-guvenligi-farkindaligi-icin-okullarda-isg-koseleri-kuruldu/>
- URL 2 <https://osha.europa.eu/en/publications/occupational-safety-and-health-and-education-whole-school-approach>